

BIỂU TƯỢNG GIỮA ĐẠI NGÀN

Đã thành tập tục tự ngàn đời ở Tây Nguyên, mỗi khi buôn làng có việc dù lớn, nhỏ, người đầu tiên bà con nghĩ đến là già làng. Tuổi cao, uy tín lớn, có thể đại diện cho dân làng trò chuyện với Giàng, với thần linh, có thể giải mã các giấc mơ, dự đoán các hiện tượng, luôn hướng về quyền lợi của cộng đồng..., già làng chính là cây đại thụ vững chãi, tỏa bóng che chở cho các buôn làng của dải đất cao nguyên phía

tây Tổ quốc.

Quyền uy của những biểu tượng này không hề mang dấu ấn của bạo lực, cường quyền mà nó tự nhiên đến từ lòng ngưỡng mộ, tôn kính, sùng bái của cộng đồng. Chẳng thế mà ở nhiều buôn, có những bậc già làng linh thiêng, không chỉ là kho báu về kinh nghiệm sản xuất, kinh nghiệm ứng xử mà còn là sự kết tinh trong mình tất cả phẩm chất cao

quý nhất của những người đàn ông tài hoa trong bộ tộc.

Ngày trước, các dân tộc ở Tây Nguyên sống theo hình thức cộng đồng khép kín, mọi nguyên tắc ứng xử giữa các thành viên đều phải tuân theo luật tục, khi ấy già làng đóng vai trò chủ trì thực thi để giữ vững tôn ti trật tự, duy trì tính thống nhất, bền vững của chính thể kết cấu buôn làng. Già làng không phải

thần linh, nhưng họ luôn là chỗ dựa tinh thần cho cả cộng đồng. Buôn làng nào có nhiều người già, buôn làng đó ắt giàu sang hơn, hùng mạnh hơn. Có một số chức danh, vai trò có thể thiếu được trong buôn nhưng riêng vị trí già làng thì không thể thiếu được dù chỉ một ngày. Già làng được cộng đồng suy tôn lên một cách tự nhiên, không do bất cứ một thủ tục bầu bán hành chính nào quy định. “Buôn làng cũng như một

dàn chiêng có chiêng Cái, chiêng Con, chiêng Nùm, chiêng Bàng... mỗi cái một điều, một nhịp nhưng tất cả đều phải nghe theo sự cầm chịch của chiếc trống Cái. Già làng như chiếc trống cái, một khi đã lên tiếng thì không ai được cự cãi...” - già AThul ở xã Ia-Trok (huyện Ia-Pa, tỉnh Gia Lai) trang trọng nhấn mạnh.

Ở Tây Nguyên một số buôn còn thành lập Hội đồng già làng gồm những bậc cao niên có uy tín để cố vấn cho Trưởng buôn nhiều vấn đề trong đó có việc soạn thảo các quy ước vừa hợp với quy định của Nhà nước vừa thuận theo luật tục truyền thống của cộng đồng. Bà con các dân tộc Tây Nguyên bảo rằng, già làng là biểu tượng không thể thiếu được của buôn làng và vào mùa xuân nếu không có già làng thì không có được cái hồn của lễ hội. Già làng

là trung tâm đoàn kết, là kho báu kinh nghiệm sản xuất, kinh nghiệm ứng xử, là pho tư liệu luật tục nghìn đời truyền lại, là cuốn từ điển sống, giúp cho con cháu biết điều hay lẽ phải, biết cái đúng, cái sai để ứng xử trong các mối quan hệ giữa người với người, giữa người với thiên nhiên. Già làng từ thời cổ xưa đã có nhiều quyền uy, cái quyền uy không mang chút dấu ấn nào của bạo lực, của cường quyền. Già làng tuổi càng cao càng được cộng đồng tôn sùng vì đó là lòng kiêu hãnh của buôn làng trước vị thần thời gian linh thiêng và huyền bí.

Đi dọc Trường Sơn từ dãy Pu Xai Lai Leng đến đỉnh Ngọc Linh, từ sông Đắc Nông đến dòng Sêrêpôk hùng vĩ, đâu đâu ta cũng gặp những buôn làng đồng bào các dân tộc Tây Nguyên và ở đó luôn hiện lên sừng sững hình tượng của già làng - những cây đại thụ giữa đại ngàn.

VĨNH MINH

